

ACHEGAS DAS MULLERES Á SUSTENTABILIDADE DO MAR

AS **MULLERES** DAS SOCIEDADES PESQUEIRAS ESTABAN MÁIS VALORADAS QUE AS DO RURAL PORQUE TIÑAN MAIOR PRESENZA NO ÁMBITO PÚBLICO

ARQUIVO MUSEO MASSÓ REDEIRAS NO PEIRAO DE CANGAS, CARA A 1920

ARQUIVO MUSEO MASSÓ MARISCADORAS RASTREANDO AMEIXAS EN ARCADE, CARA A 1960

REDEIRAS: UN OFICIO FEMININO CENTENARIO

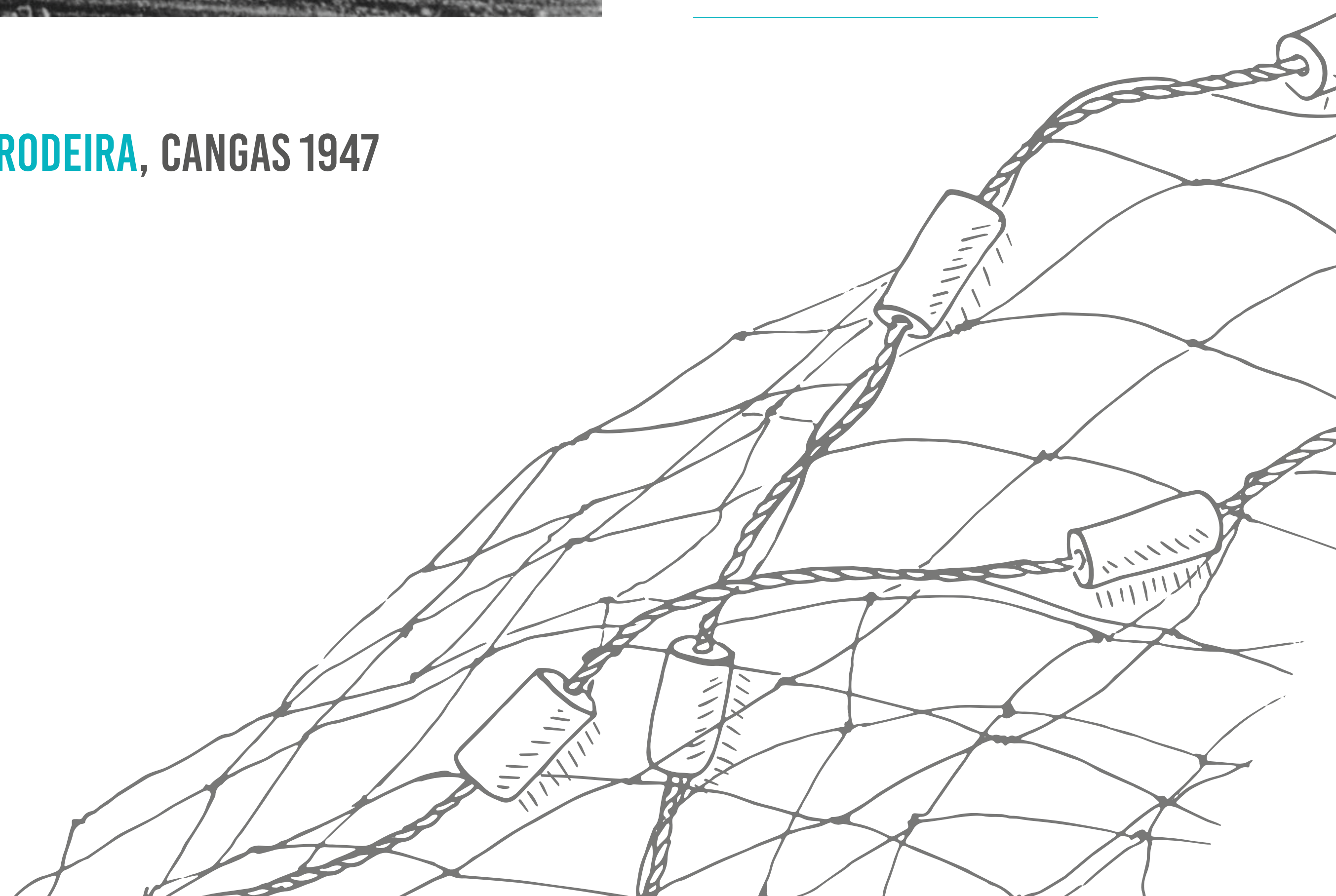
ARQUIVO ASOCIACIÓN CULTURAL A CEPA (CANGAS)

REDEIRAS EN O FORTE, CANGAS, 1920

ARQUIVO ASOCIACIÓN A CEPA (CANGAS)

REDEIRAS ESTIRANDO O APARELLO PARA SECAR NO TENDAL DE RODEIRA, CANGAS 1947

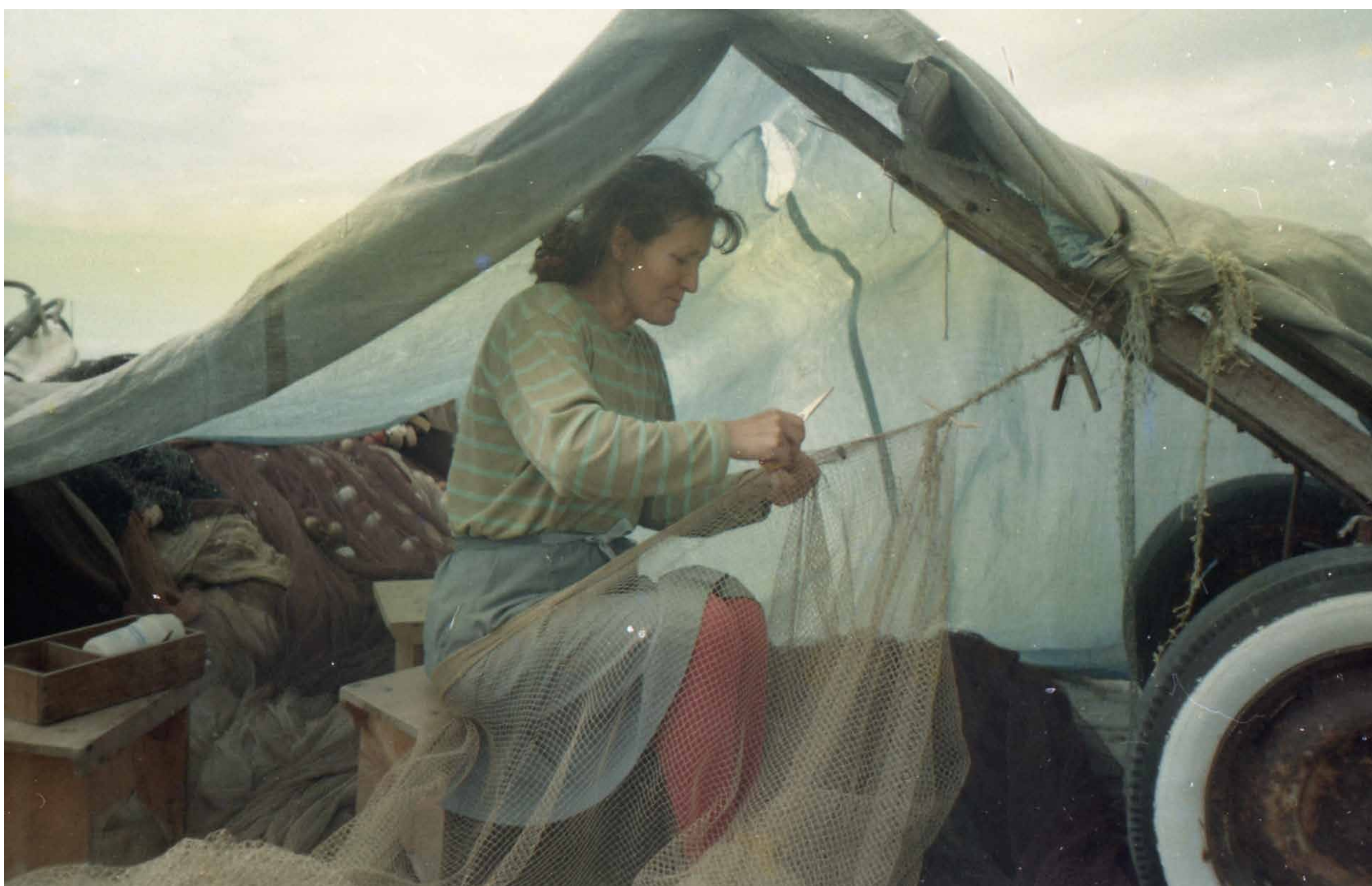

NENAS E MULLERES

ATANDO REDES

ARQUIVO DA ASOCIACIÓN A CEPA (CANGAS)
REDEIRAS NO PEIRAO DE CANGAS, ANOS 50

FOTÓGRAFO AFONSO FERNÁNDEZ
ATADEIRA CONSUELO MARTÍNEZ BERNÁRDEZ, BUEU, 1997

FERRAMENTAS DE TRABALLO DAS **MULLERES** DO MAR

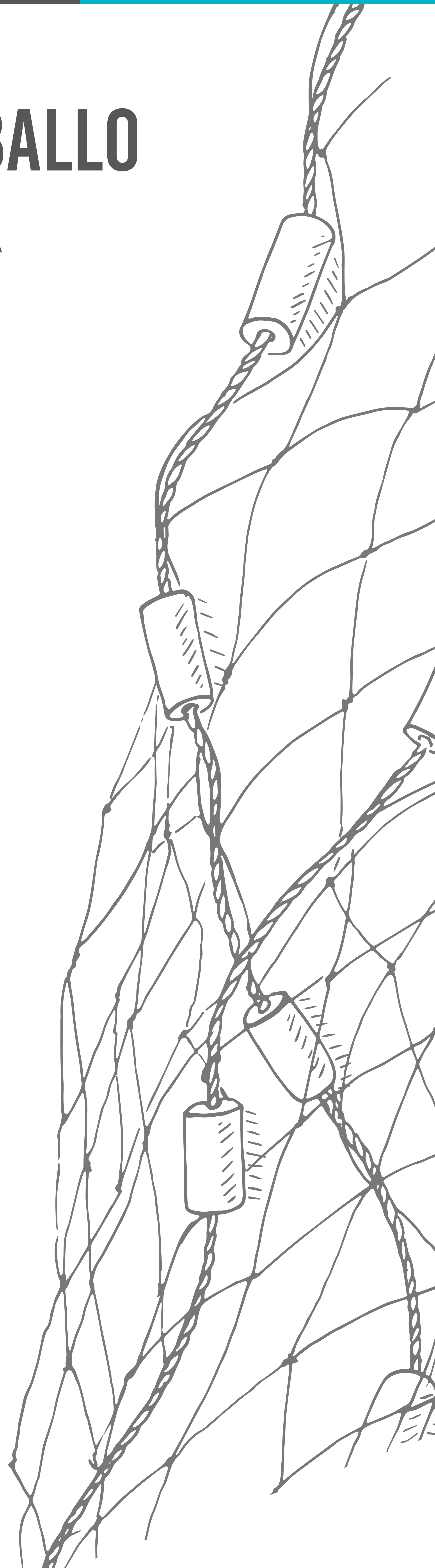
ARQUIVO ATTILIO GAGGERO

A MARISCAR COS SACHOS DAS LEIRAS. PLACERES (PONTEVEDRA), CONTRA 1960

ARQUIVO ATTILIO GAGGERO

A MARISCAR COS SACHOS DAS LEIRAS. PLACERES (PONTEVEDRA), CONTRA 1960

FERRAMENTAS DE MARISCAR

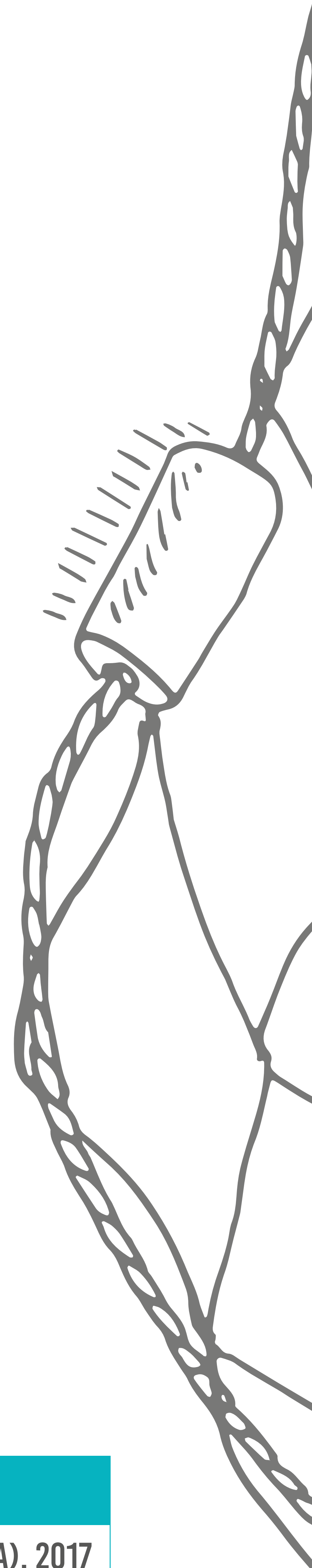

ARQUIVO FOTÓGRAFO RUBÉN RODRÍGUEZ ALONSO **CAMPAÑA.** 1983

ARQUIVO GUIMATUR

A MARISCAR. CAMBADOS (PONTEVEDRA), 2017

FERRAMENTAS DE TRABALHO DAS **MULLERES** DO MAR

ARQUIVO GUIMATUR

A MARISCAR. CAMBADOS (PONTEVEDRA), 2017

ARQUIVO GUIMATUR

CARRIÑOS INNOVADORES. CAMBADOS (PONTEVEDRA), 2017

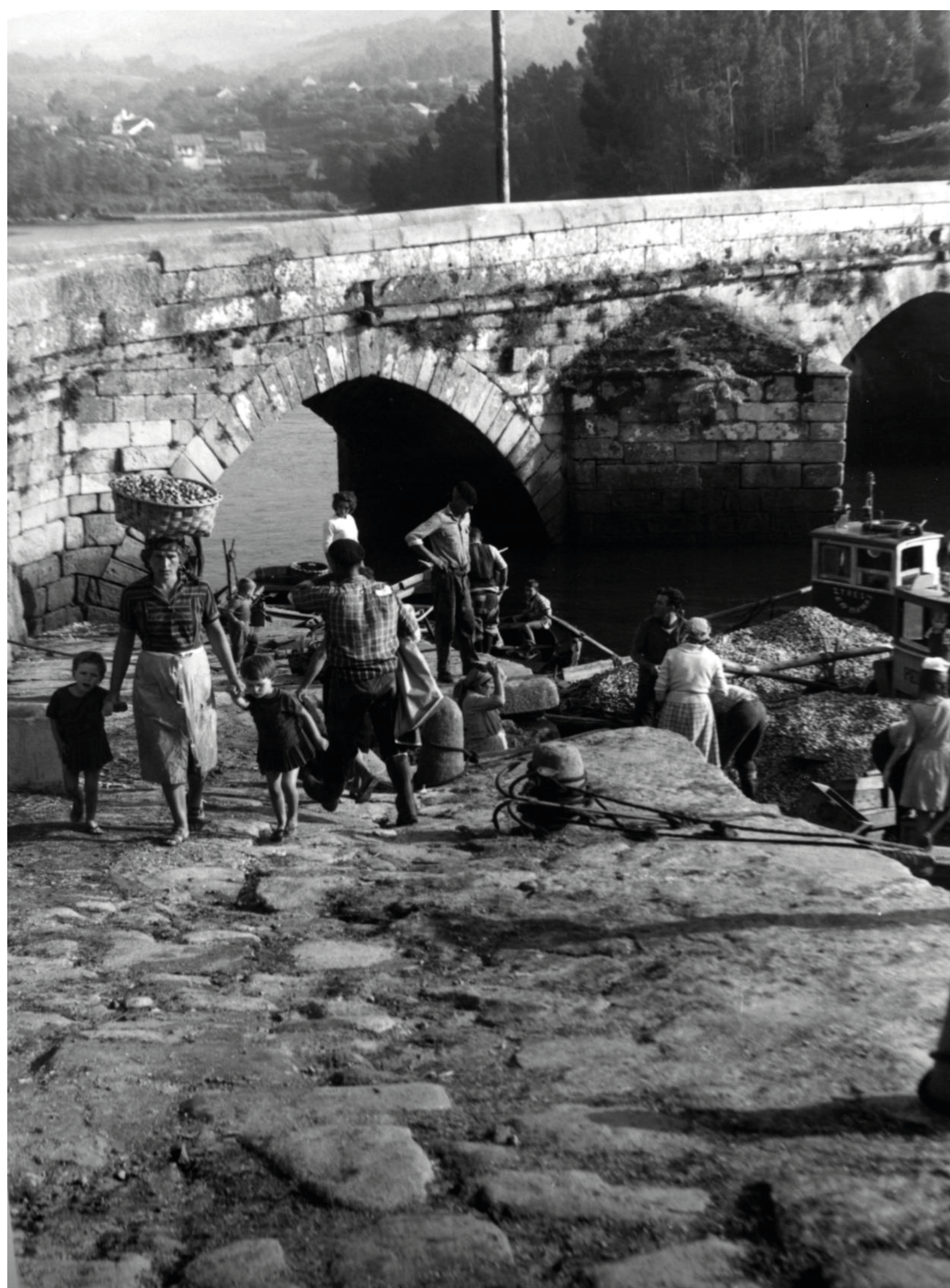

AS MULLERES COMO MEDIO DE TRANSPORTE

ARQUIVO ATTILIO GAGGERO **DESCARGA DE SAL, PRAIA DA PESCADOIRA, BUEU (1915)**

ARQUIVO ATTILIO GAGGERO

DESCARGANDO CROQUE EN ARCADE, CONTRA 1964

MULLERES FORTES QUE CARGAN E TRANSPORTAN

ARQUIVO ASOCIACIÓN CULTURAL A CEPA, CANGAS

CARGANDO ARGAZO NA PRAIA DO CANABAL, CANGAS, 1960

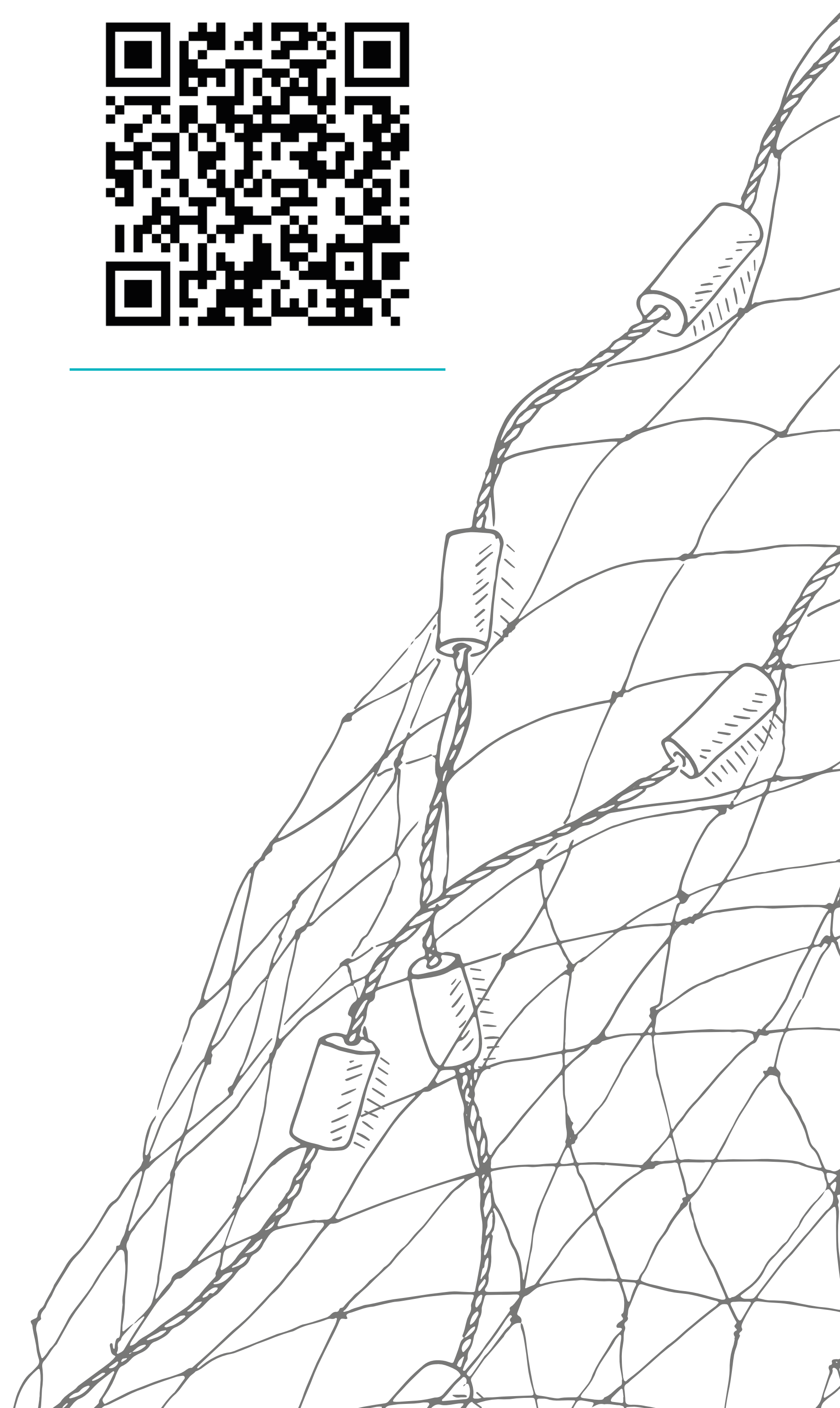
ARQUIVO ATTILIO GAGGERO

TRANSPORTE DE ARGAZO, O HÍO
CANGAS, ANOS 60

ARQUIVO ASOCIACIÓN CULTURAL A CEPA, CANGAS

CARGANDO APARELLOS NO TENDAL DE ANDREITA, CANGAS, 1960

AS **MULLERES** DAS SOCIEDADES PESQUEIRAS ESTABAN MÁIS VALORADAS QUE AS DO RURAL PORQUE TIÑAN MAIOR PRESENZA NO ÁMBITO PÚBLICO

ARQUIVO MUSEO MASSÓ DESCARGA DE PEIXE NO PEIRAO MASSÓ DE BUEU, CARA A 1920

ARQUIVO MUSEO MASSÓ REGATEIRAS VENDENDO PEIXE EN BUEU, CARA A 1920

POXA NA LONXA A CARGO DE MULLERES

ARQUIVO ARTURO CIDRÁS

LUÍSA AGULLA DOPAZO, A DERRADEIRA DA SAGA DE SUBASTEIRAS “AS XULIANAS”,
LONXA DE BUEU, POXA DO PEIXE, ANOS 1970

FOTÓGRAFO AFONSO FERNÁNDEZ (ARQUIVO ARTURO CIDRÁS). BUEU

REGATEIRAS CUN APARELLO DE POXAR. A SEGUNDA POLA ESQUERDA É JOSEFA LOIRA GONZÁLEZ, 2003

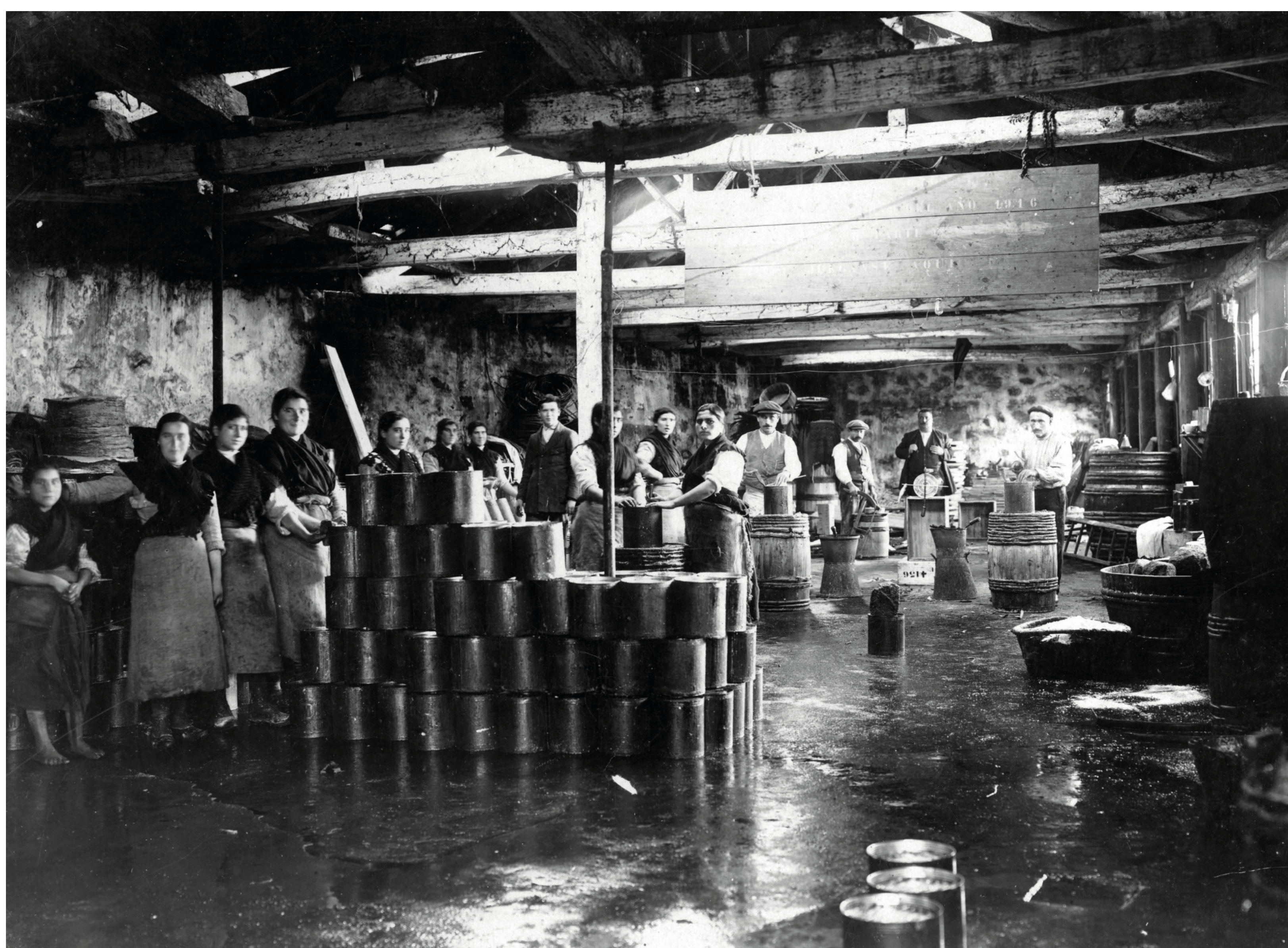

MULLERES E NENAS TRABALLARON NA SALGA

ARQUIVO ATTILIO GAGGERO PERSOAL DA FÁBRICA DE SALGA, BUEU (1914)

ARQUIVO ATTILIO GAGGERO INTERIOR DA FÁBRICA DE SALGA, BUEU (1914)

A INDUSTRIA CONSERVEIRA SUPUXO A INCORPORACIÓN DAS **MULLERES** DAS VILAS MARIÑEIRAS AO MERCADO LABORAL

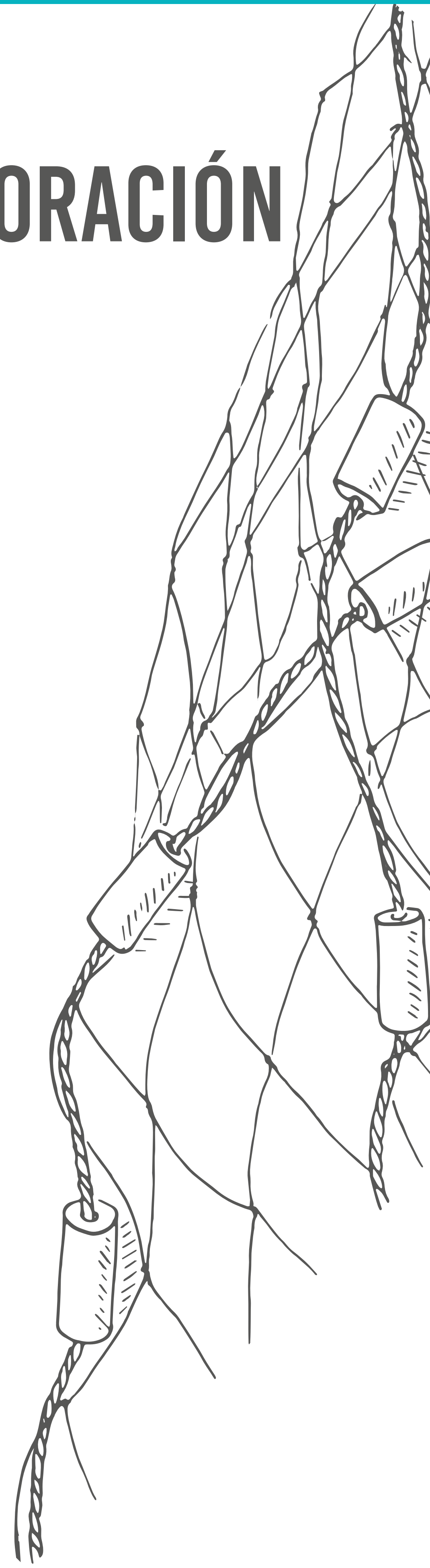
ARQUIVO FAMILIA DE ATTILIO GAGGERO

FÁBRICA DE SALGADURA DE ATTILIO GAGGERO EN BUEU, 1914

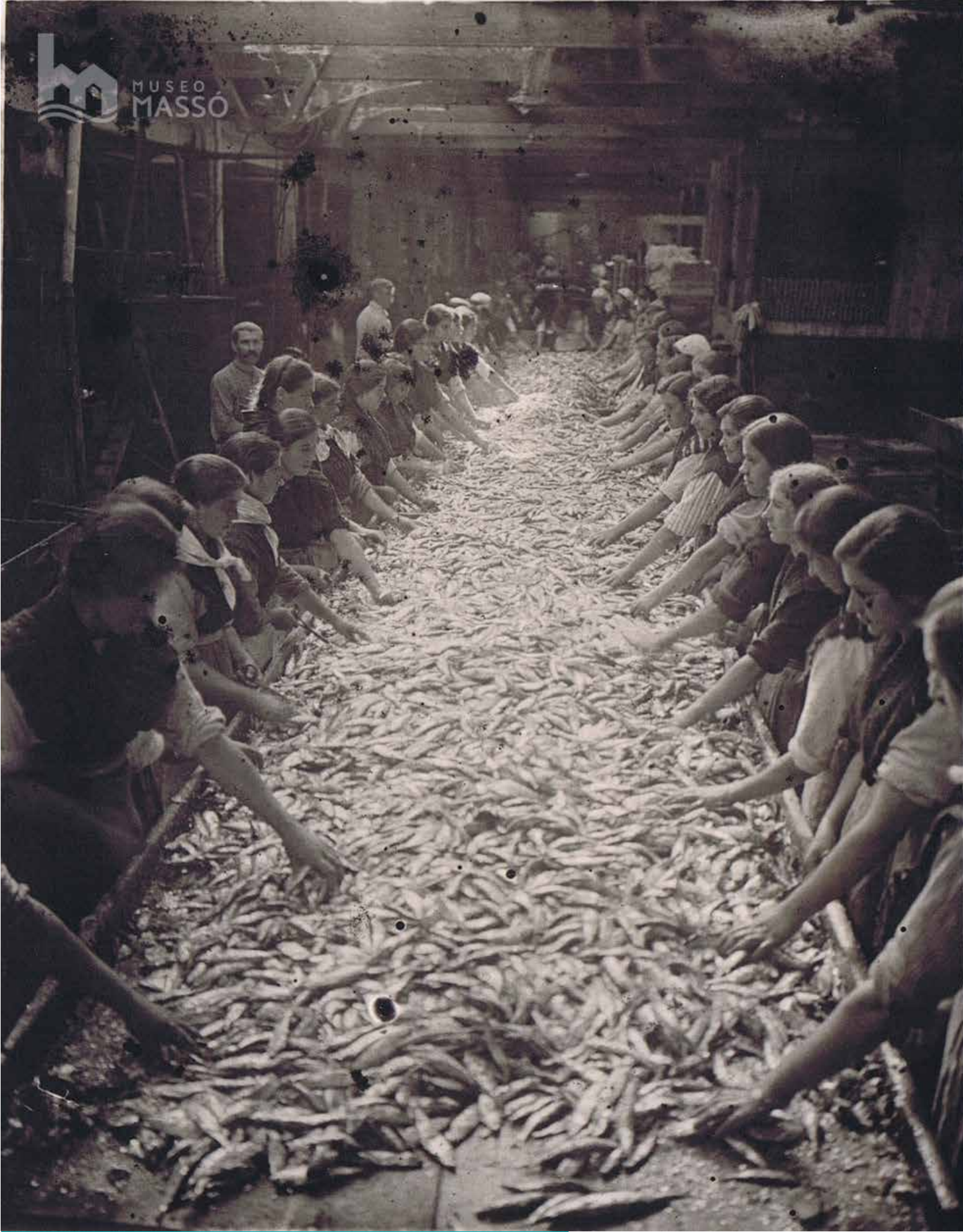
ARQUIVO MUSEO MASSÓ

COLOCANDO A SARDIÑA NAS GRELLAS DE COCCIÓN NA NAVE NOVA DA FÁBRICA MASSÓ HERMANOS SA DE BUEU, CARA A 1926

NA INDUSTRIA CONSERVEIRA O 90% É MAN DE OBRA FEMININA E OCÚPASE NOS POSTOS BASE A NAS TAREFAS PEOR PAGADAS

ARQUIVO MUSEO MASSÓ

SELECCIÓN E LIMPEZA DA SARDIÑA NA FÁBRICA VELLA DE CONSERVAS MASSÓ HERMANOS SA DE BUEU, CARA A 1920

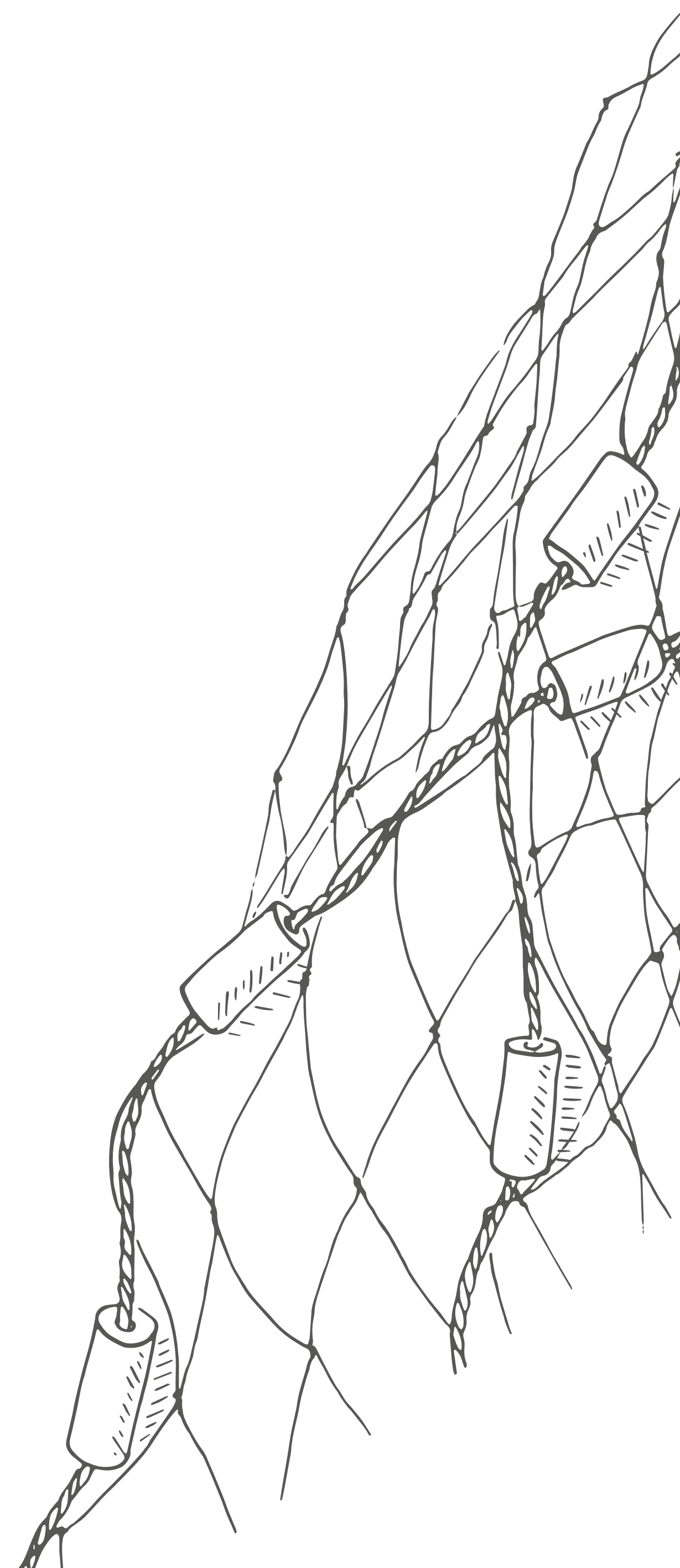
ARQUIVO MUSEO MASSÓ

CADEA DE ENLATADO DO PEIXE NA FÁBRICA MASSÓ HERMANOS SA DE CANGAS, CARA A 1950

ARQUIVO DA ASOCIACIÓN CULTURAL A CEPA (CANGAS)

SECCIÓN DE COCCIÓN DA CONSERVEIRA MASSÓ EN CANGAS NOS FORNOS DE COCCIÓN CONTINUA, PATENTADOS POR MASSÓ HERMANOS SA, CARA A 1970

NA INDUSTRIA CONSERVEIRA O 90% É MAN DE OBRA FEMININA E OCÚPASE NOS POSTOS BASE A NAS TAREFAS PEOR PAGADAS

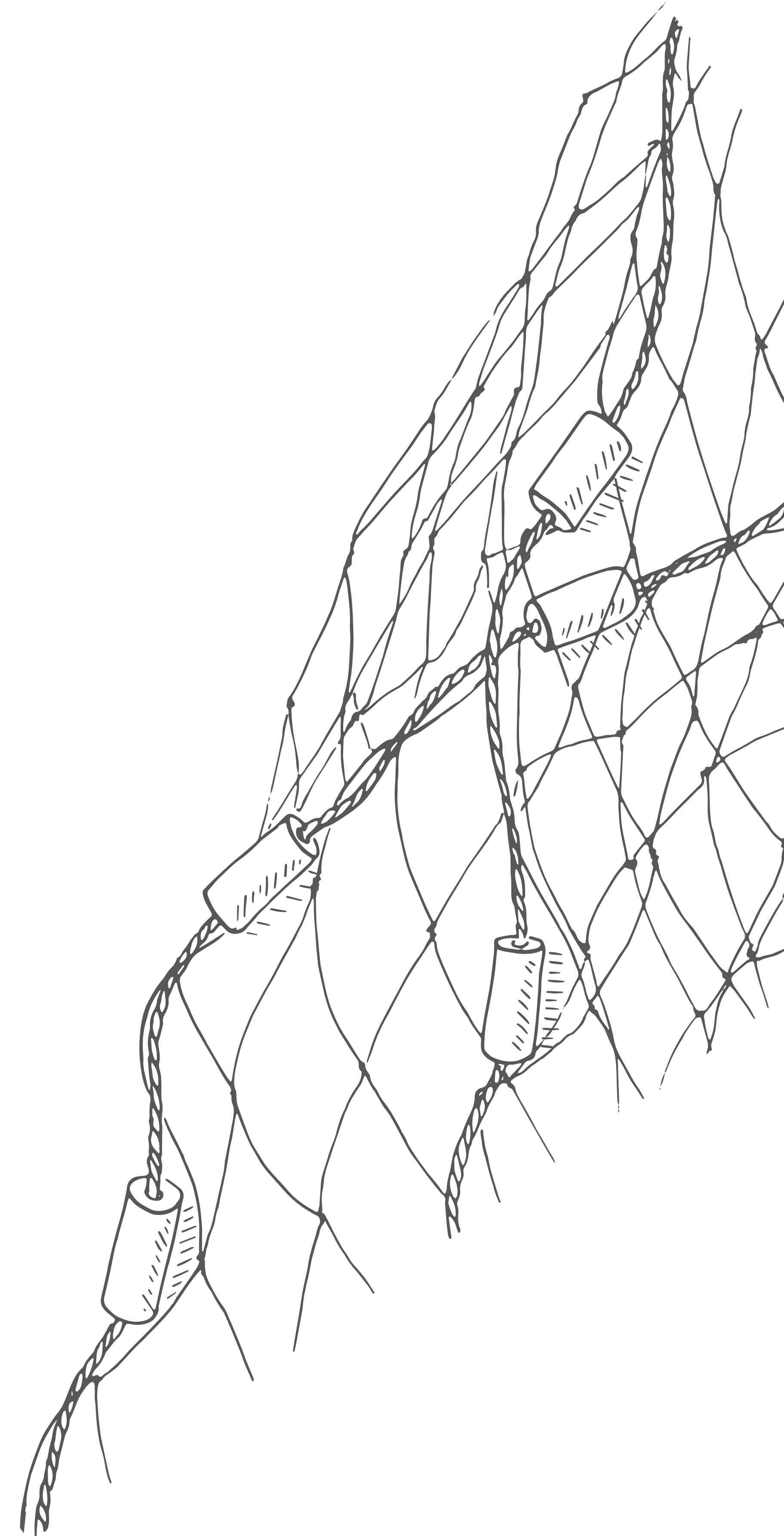
ARQUIVO MUSEO MASSÓ

SECCIÓN DO TALLER DE CONFECCIÓN DE LATAS DA FÁBRICA DE CONSERVAS MASSÓ HERMANOS SA DE BUEU, 1924

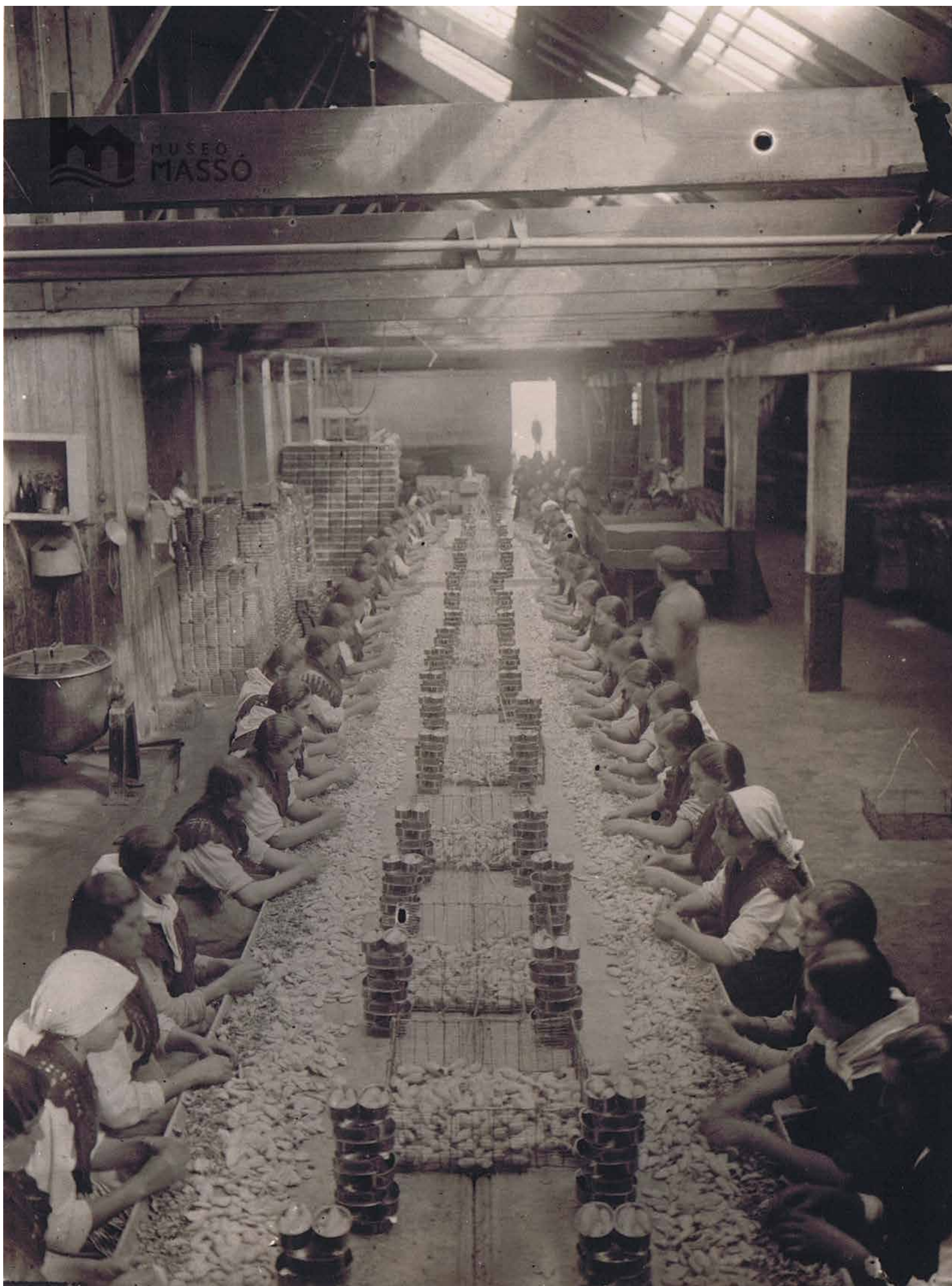
ARQUIVO DA ASOCIACIÓN CULTURAL A CEPA (CANGAS)

SECCIÓN DE ETIQUETADO DE LATAS NA FÁBRICA DA GARITA DE CANGAS, CARA A 1950

NA INDUSTRIA CONSERVEIRA O 90% É MAN DE OBRA FEMININA E OCÚPASE NOS POSTOS BASE A NAS TAREFAS PEOR PAGADAS

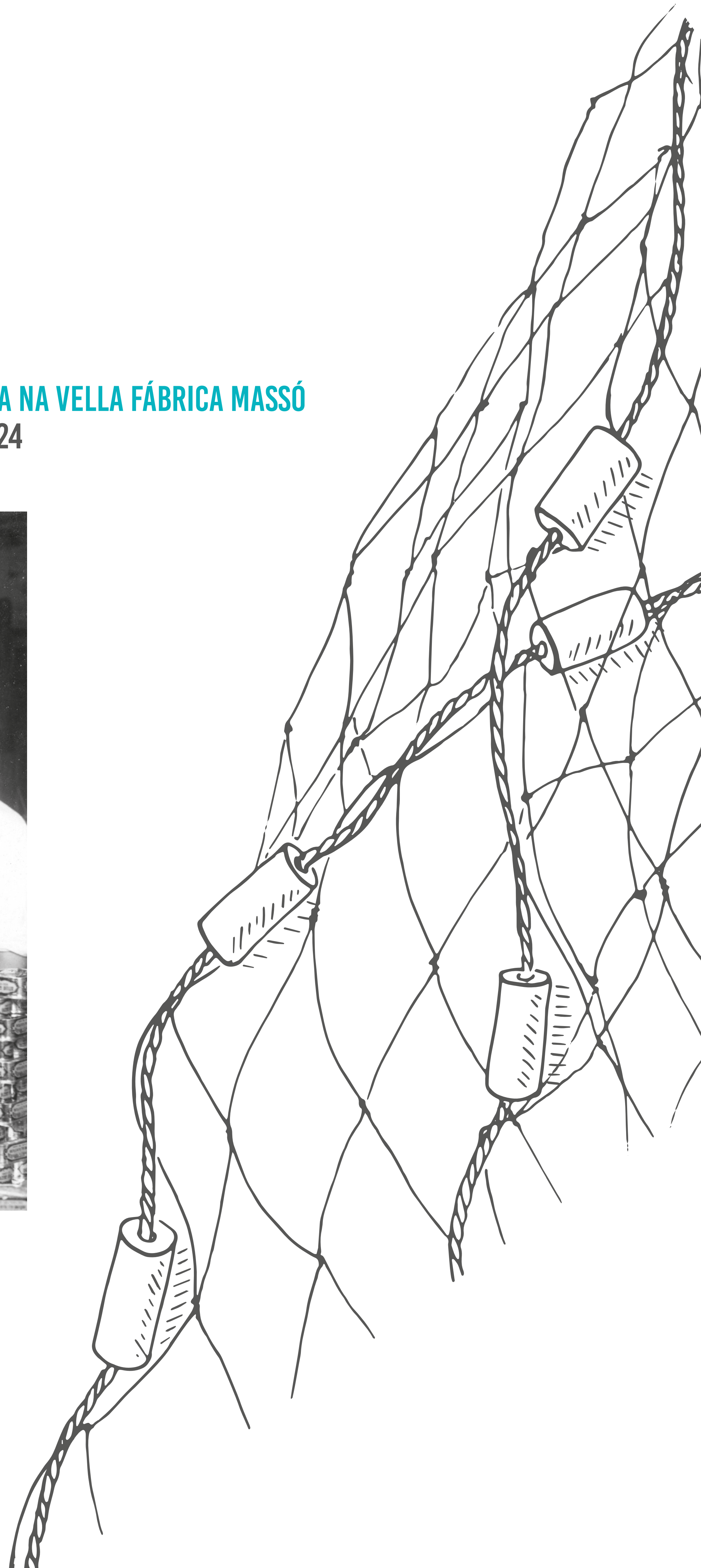
ARQUIVO MUSEO MASSÓ

MESA DE ENLATADO DE LURA NA VELLA FÁBRICA MASSÓ
HERMANOS SA DE BUEU, 1924

ARQUIVO FAMILIA ATTILIO GAGGERO

CADEA DE TRABALLO NAS MÁQUINAS PECHADORAS DE LATAS
DA FÁBRICA ATTILIO GAGGERO DE BUEU, CARA A 1970

NA INDUSTRIA CONSERVEIRA O 90% É MAN DE OBRA FEMININA E OCÚPASE NOS POSTOS BASE A NAS TAREFAS PEOR PAGADAS

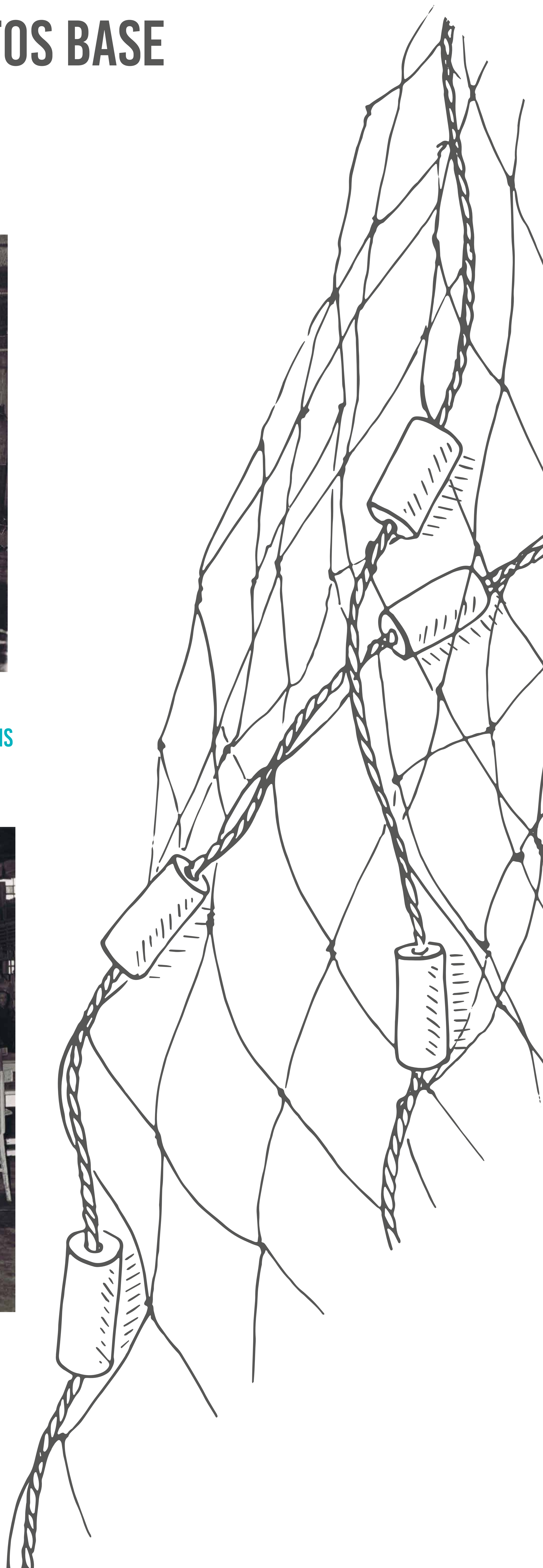
ARQUIVO MUSEO MASSÓ

EMBALANDO AS LATAS NOS CAIXÓNS DE MADEIRA NA SECCIÓN DE EXPEDICIÓNS DA FÁBRICA VELLA MASSÓ HERMANOS SA DE BUEU, CARA A 1924

ARQUIVO DA ASOCIACIÓN CULTURAL A CEPA (CANGAS)

ANTONIO MASSÓ CUNHA DELEGACIÓN DE EMPRESARIOS NA FÁBRICA MASSÓ HERMANOS SA DE CANGAS, CARA A 1955

A EMPRESA MASSÓ HERMANOS SA DESTACOU POLA PRESTACIÓN DE SERVIZOS SOCIAIS PARA AS **EMPREGADAS** DAS SÚAS FÁBRICAS

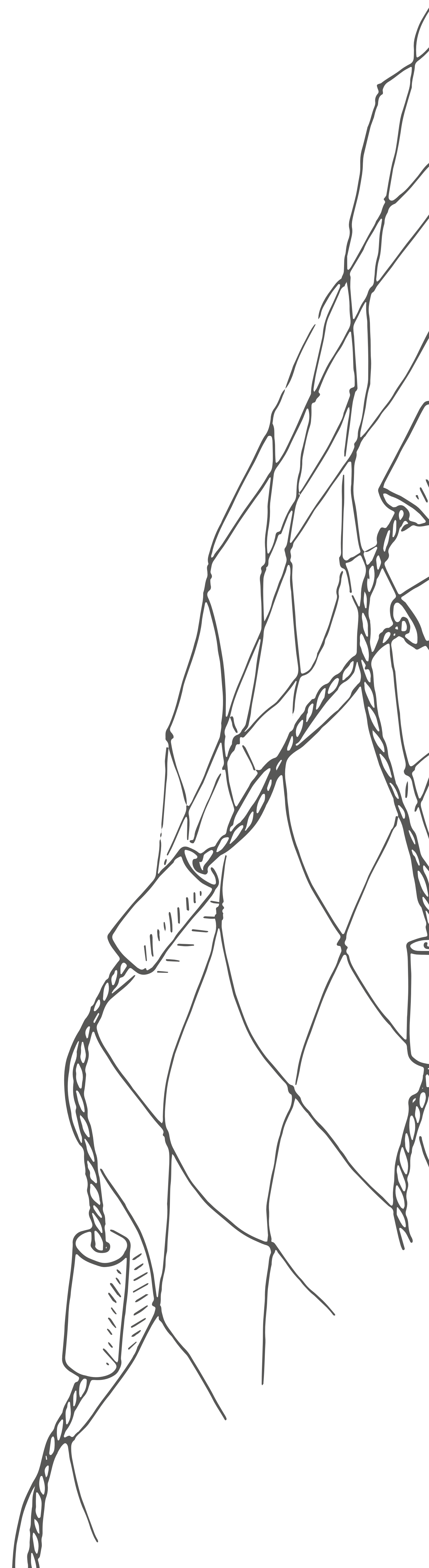
MUSEO MASSÓ

**EXPOSICIÓN PERMANENTE DO MUSEO MASSÓ
SECCIÓN DEDICADA Á CLÍNICA DA FÁBRICA MASSÓ HERMANOS SA DE BUEU**

ARQUIVO DA ASOCIACIÓN CULTURAL A CEPA (CANGAS)

INTERIOR DA GARDERÍA DO COMPLEXO INDUSTRIAL MASSÓ HERMANOS SA DE CANGAS, 1956

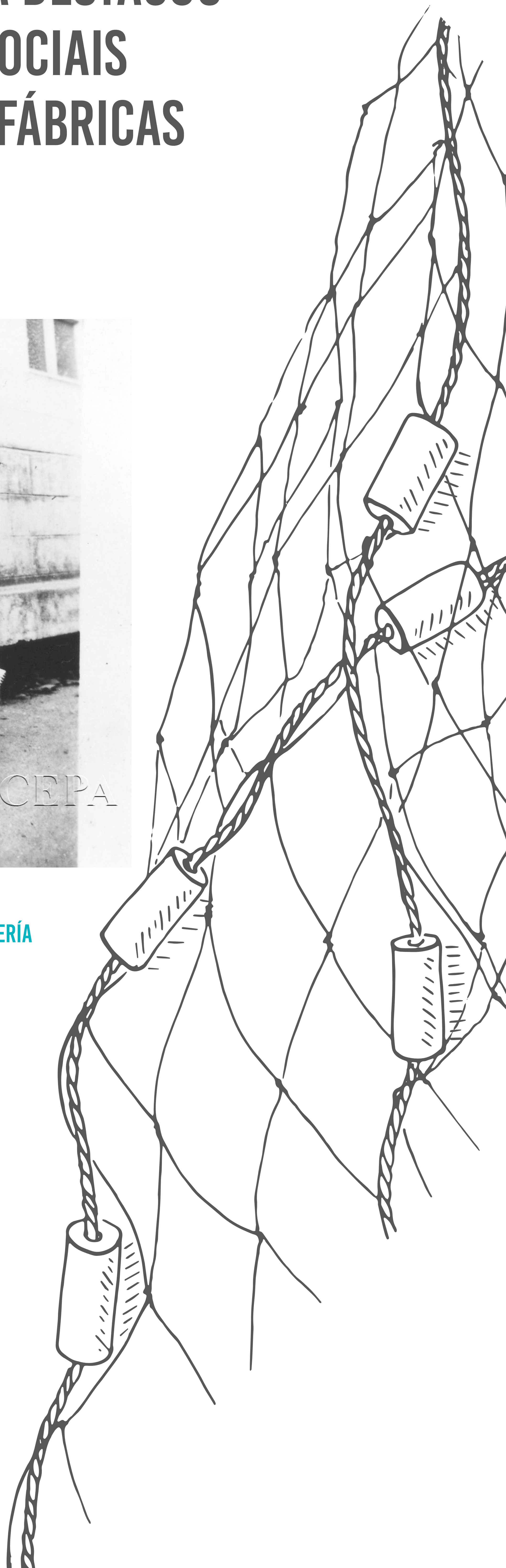

A EMPRESA MASSÓ HERMANOS SA DESTACOU POLA PRESTACIÓN DE SERVIZOS SOCIAIS PARA AS **EMPREGADAS** DAS SÚAS FÁBRICAS

ARQUIVO DA ASOCIACIÓN CULTURAL A CEPA (CANGAS)

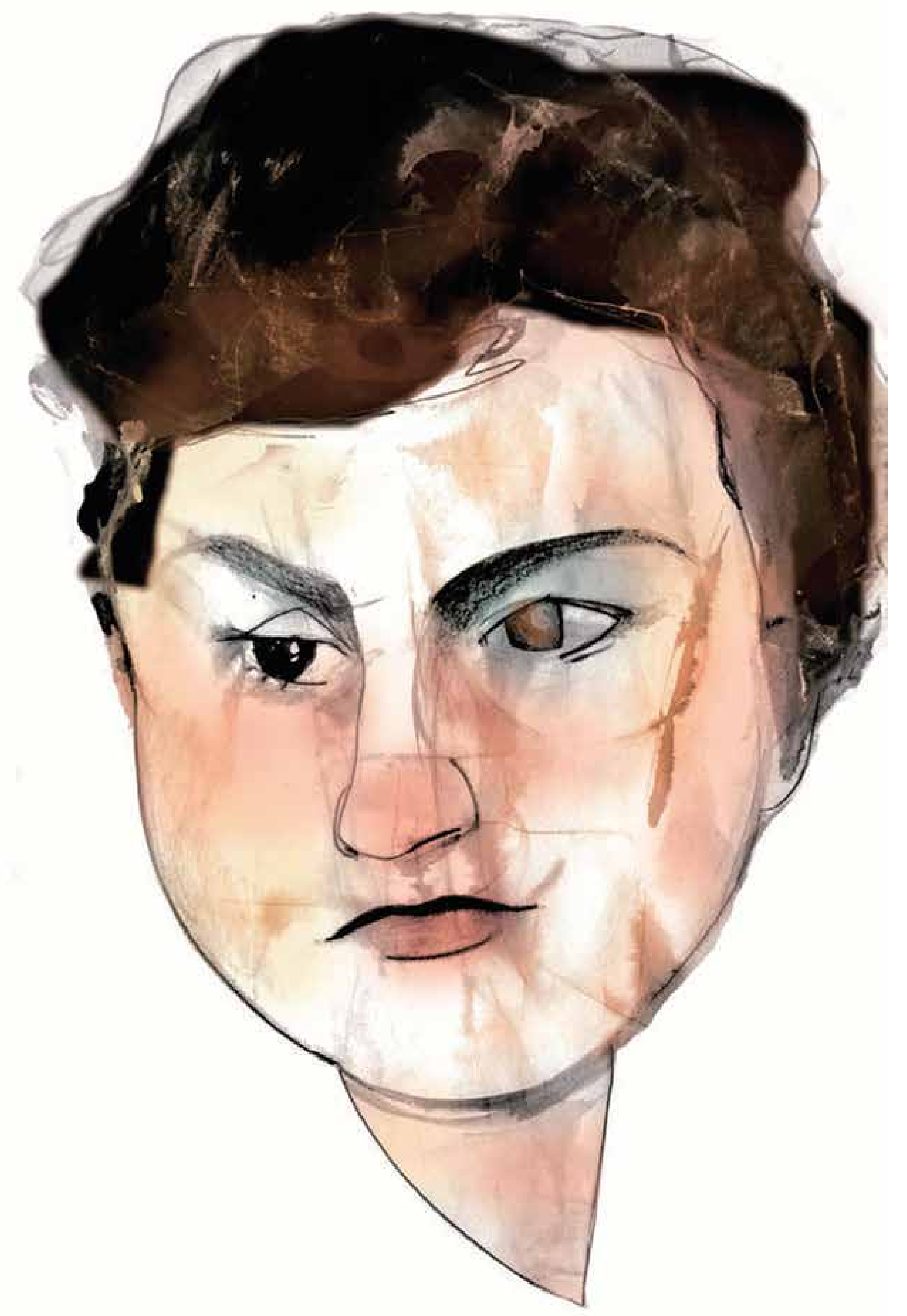
COIDADORAS COAS FILLAS E FILLOS DAS EMPREGADAS DA CONSERVEIRA NA GARDERÍA
DO COMPLEXO INDUSTRIAL MASSÓ HERMANOS SA DE CANGAS, 1957

ÁNGELES ALVARIÑO GONZÁLEZ

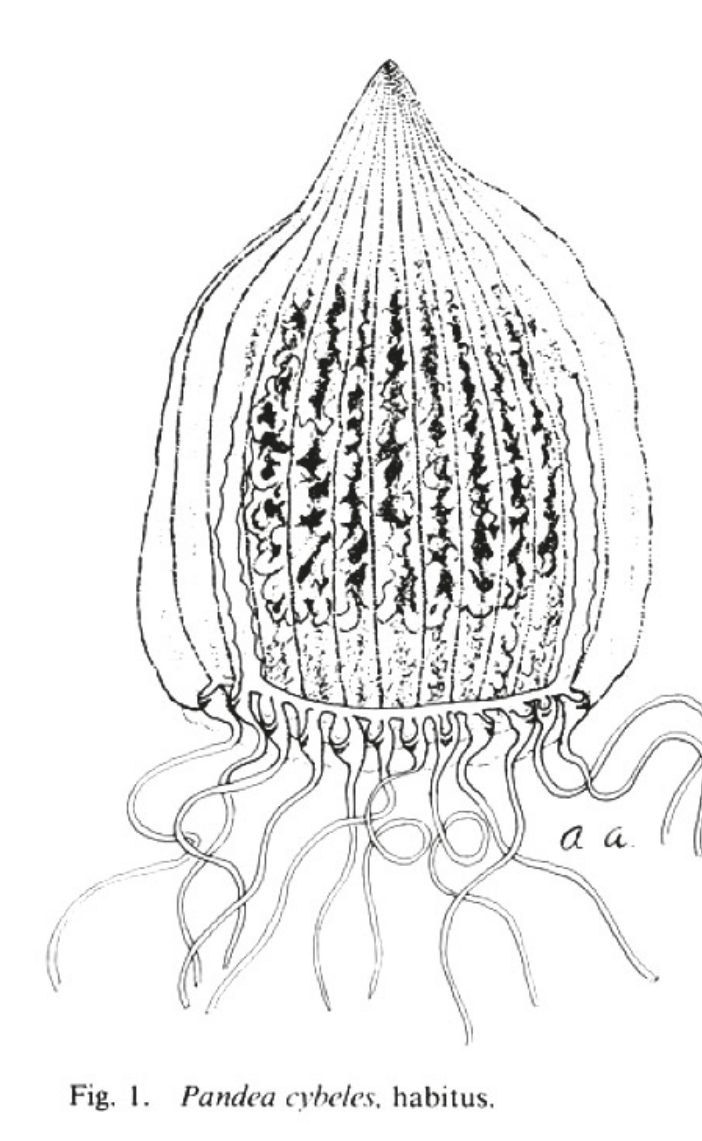
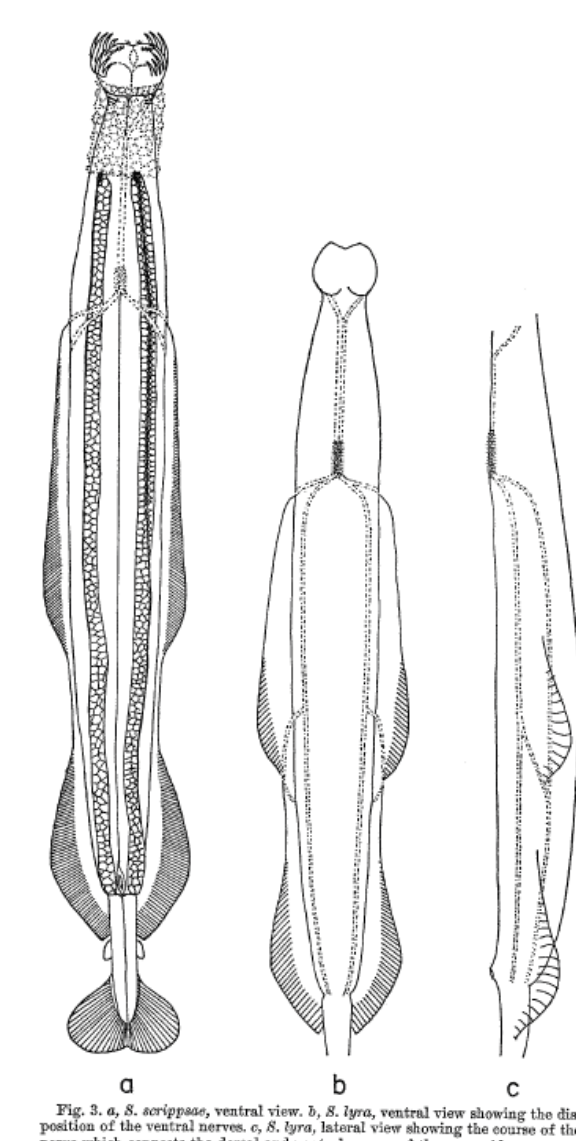
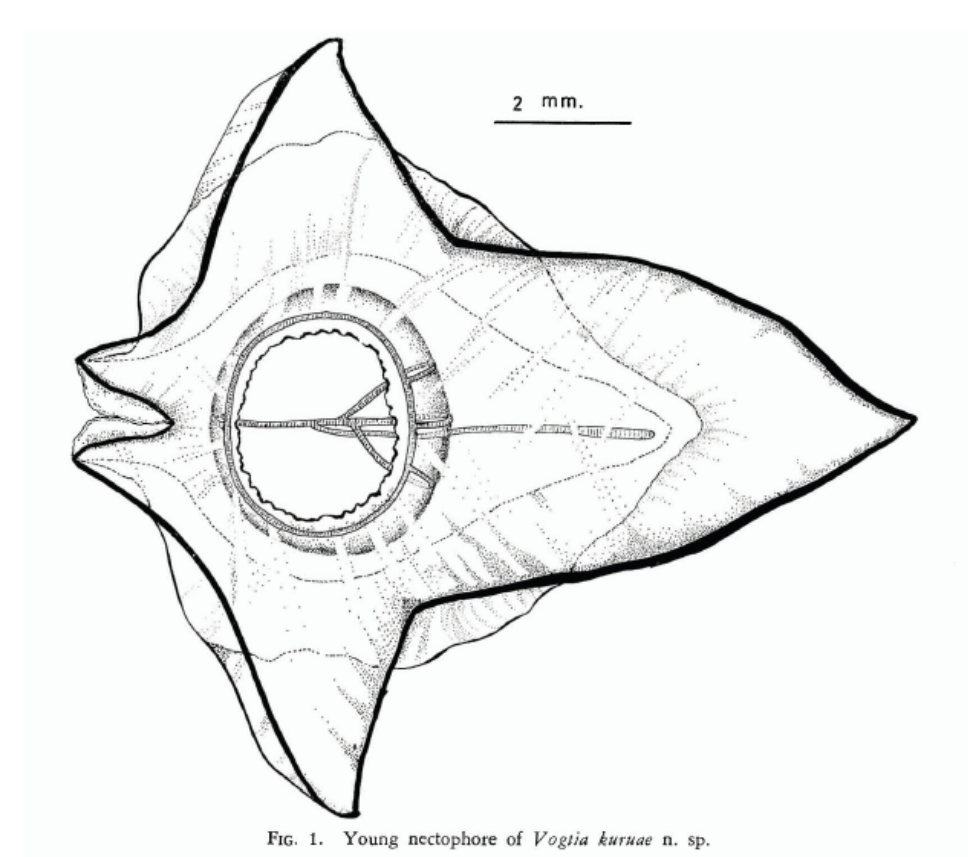
Unha oceanógrafa recoñecida mundialmente

Ángeles Alvariño González (Serantes, Ferrol, 1916-La Jolla, California, 2005) foi unha prestixiosa investigadora mariña recoñecida internacionalmente.

A súa carreira científica comezou no Instituto Español de Oceanografía (1948-1957) e desenvolveuse no Reino Unido e nos Estados Unidos, fundamentalmente na Scripps Institution of Oceanography (1958-1969) e no Southwest Fisheries Research Center (1970-1987), ambos en La Jolla. Despois da súa xubilación, en 1987, continuou traballando e publicando como investigadora emérita.

Con máis de 100 traballos científicos de primeiro nivel en revistas e libros de distribución internacional, as súas investigacións máis relevantes centráronse no estudo dos quetognatos, animais mariños planctónicos que, tal e como demostrou Ángeles Alvariño, poderían empregarse como indicadores fiables de condicións oceanográficas determinadas. Foi, polo tanto, unha pioneira neste campo.

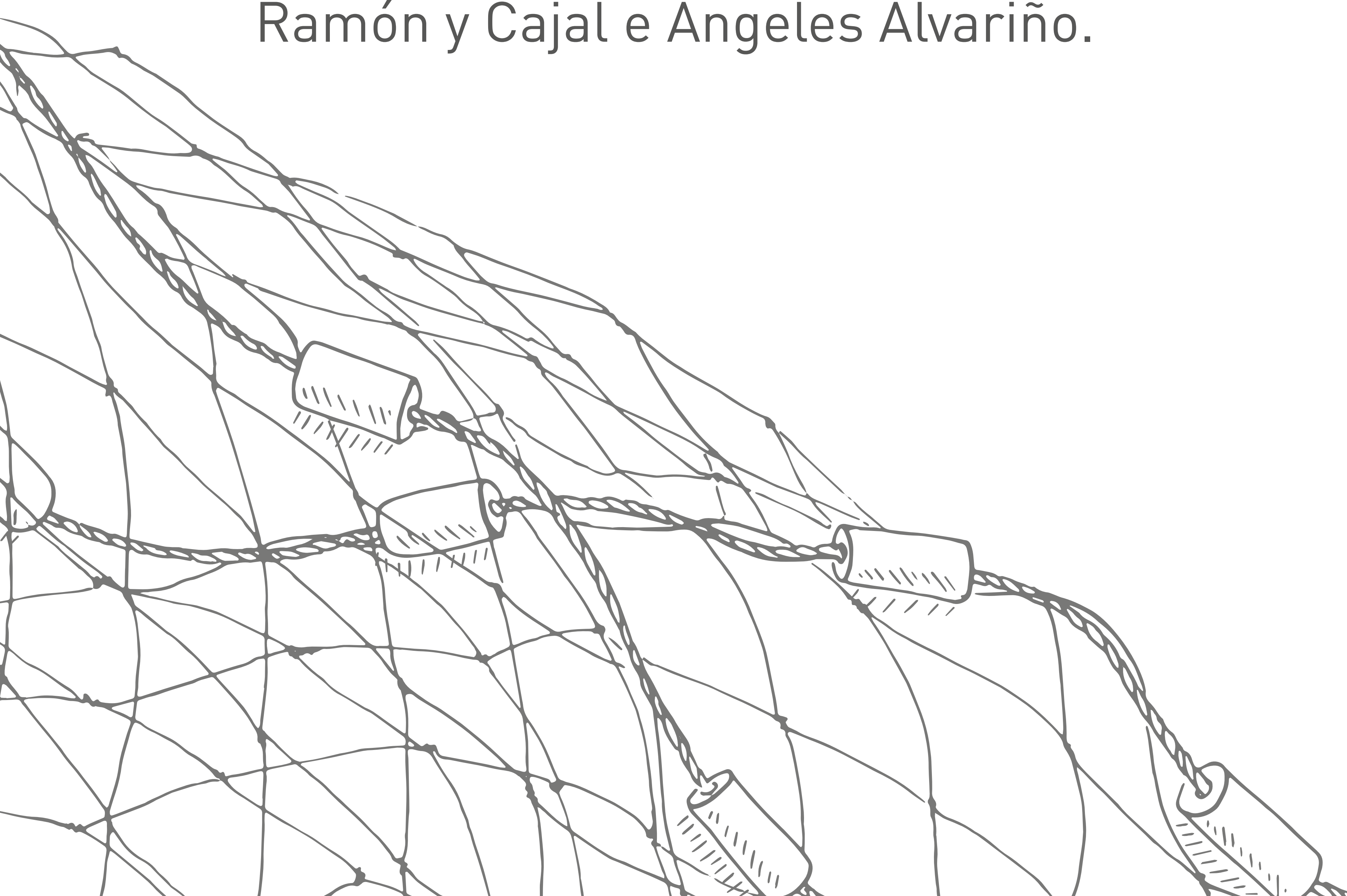

Ao longo das súas investigacións descubriu e describiu 22 novas especies planctónicas mariñas (12 quetognatos, 9 sifonóforos e 1 medusa) en mares de todo o mundo.

Os seus traballos de investigación recibiron un enorme recoñecemento internacional, incluso se considerou que estaba entre os 50 mellores científicos dos Estados Unidos do século XX.

Foi incluída na *Encyclopedia of World Scientist* (Oakes, 2007), que recolle a quen se considera que fixo as mellores achegas científicas a nivel mundial de todos os tempos, uns 1.000 nomes. De procedencia española soamente son Severo Ochoa, Santiago Ramón y Cajal e Ángeles Alvariño.

Texto de Alberto González-Garcés

AIDA FERNÁNDEZ RÍOS

(Vigo, 1947-2015)

Pioneira na investigación do aumento dos niveis de dióxido de carbono no océano debido á acción humana

Foi unha oceanógrafa recoñecida internacionalmente con excepcionais calidades sociais. En 1972, cando as mulleres eran minoría no mundo científico, incorporouse ao Instituto de Investigacións Pesqueiras como axudante de laboratorio, compaginando este traballo coa formación académica. Entre os seus artigos científicos hai varios de referencia mundial.

O seu interese principal, con gran visión de futuro, centrábase nos cambios físico-químicos no mar e a súa repercusión no planeta. A primeira campaña oceanográfica realizouna en 1974, no Cornide de Saavedra, con outra compañeira e 19 homes. En 1988 dirixiu por primeira vez unha campaña internacional. Participou en 30 máis no Atlántico e tamén en tres campañas transoceánicas internacionais no programa World Ocean Circulation Experiment 1992-2000, co que realizou a primeira avaliación global dos niveis de CO₂ antropoxénico.

Desenvolveu tres proxectos europeos ata 2014, no marco do proxecto CARbon IN the Atlantic, incorporando as medidas de CO₂ de forma autónoma en buques comerciais. Dirixiu a campaña FICARAM XV en 2013 para avaliar a acidificación do Atlántico nas dúas últimas décadas.

Galega Destacada en 2001 pola súa carreira científica, foi a primeira muller que dirixiu o IIM-CSIC, entre 2006 e 2011. En xuño de 2015 foi nomeada académica da Real Academia Galega de Ciencias, a terceira muller en logralo. Un tráxico atropelo puxo fin á súa vida en 2015.

Texto de Fiz Pérez Fernández

